

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 849.

CHICAGO, ILL., 20. DECEMBRA (December 20th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

KAKOR VSAKO LETO.

Čez nekaj dni bo krščanski svet praznoval Božič, praznik miru. Po cerkvah bodo ponavljali staro, vedno lepo pesem "mir ljudem na zemlji . . .", uredniki dnevnikov bodo napisali lepe članke, katoliški listi in glasila drugih krščanskih ver bodo izšla v slavnostni obliki, kakor vsako leto.

Kakšen je mir po krščanskem in nekrščanskem svetu v dnevih pred letošnjim Božičem?

V katoliški Mehiki divja revolucija proti Obregonovi vladi. Sicer imajo v Mehiki predsedniške volitve, ki se bi imele vršiti v kratkem, toda volitve so za Mehikance dolgočasna stvar, zato menjajo svoje predsednike rajše z revolucijami.

Nekateri veliki dnevniki v Zed. državah, ki so ob enem tudi krščanska glasila, so pričeli s ponovno propagando za okupacijo Mehike. Čikaška "Tribuna" n. pr. piše, da Mehikanci ne bodo nikdar zreli za samovlado, zato jim je treba varuha, ki bo spravil nesrečno deželo v red. Ta varuh pa ne more biti nihče drugi kot Zed. države.

Ako bodo Mehikanci le preveč igrali v roke ameriškim imperialistom, bodo ameriške čete res zasedle Mehiko in tako bo Mehikancem odvzeta pravica vprizarjati revolucije. Sedanjo mehiško revolucijo vodijo nazadnjaški elementi; podpira jo tudi katoliška cerkev. Tudi mehiški duhovniki bodo na božični dan peli "mir ljudem na zemlji," ampak te besede za Mehikance ničesar ne pomenijo.

Krščanske velesile si dele Kitajsko, ki je razjedena od revolucij, s katerimi se igrajo razne evropske države, Japonsko in naša republika. Ob kitajskem obrežju manevrirajo vojne ladje velesil in dokazujejo Kitajcem, da niso sami gospodarji svoje dežele. V diplomatskem svetu šepčejo, da nameravajo velike kapitalistične države zmanjšati Kitajsko za polovico. Tibet in Turkestan, ki obsega nad 1,000,000 kvadratnih milj, je že sedaj bolj pod angleško kakor pod kitajsko vladno. Francija bi dobila priliko anektirati Yunnan, ki je že sedaj več ali manj pod njeno oblastjo. Francija je iz Yunnana izgnala nekaj ameriških misijonarjev, ker

hoče, da širijo v dotičnem teritoriju krščanske nauke francoski misijonarji. Misijonarji niso nič drugega kakor agentje te ali one kapitalistične dežele. Ameriški misijonarji so agentje ameriškega krščanstva, kar pomeni ameriškega kapitalizma in imperializma, francoski francoskega itd.

Japonska bi vzela Mandžurijo, katero bi izrabljala s pomočjo ameriškega kapitala. Sovjetska Rusija ima svoje vojaštvo v Mongoliji, iz katere skuša napraviti sovjetsko republiko. Kitajska ima nad 400,000,000 ljudi, pa je v vojaškem pomenu besede šibkejša, kakor današnja Nemčija. S kristjanskimi narodi ima Kitaj zelo slabe izkušnje; ko bi se od njih učil kakor se je Japonska, bi bila situacija v Aziji in najbrž tudi kje druge drugačna kakor je.

V Evropi kujejo nove zveze. Italija ne gleda prijazno širjenje francoskega vpliva nad Evropo. Španija je sklenila tajno zvezo, naperjena proti Franciji. Italijanski državniki mešetarijo s Turki, Albanci in Bolgari z namenom stvoriti zvezo, ki bo naperjena proti Franciji in mali ententi. Italija bo potrošila \$138,000,000 za grajenje eroplanov; na podlagi tega proračuna bo imela do meseca junija prihodnje leto 1,600 vojaških eroplanov; sedaj jih ima 300. Francija je na prvem mestu v zračnem brodogradu, druge države jo skušajo dohiteti, vse za ljubi mir in za obrambo domovine.

Evropske države so do vratu zadolžene. Ameriki dolgujejo ogromne vsote. Italija dolguje Ameriki \$1,932,715,485.51, Francija \$3,844,132,250.77, Velika Britanija \$4,746,862,560.29; ameriška posojila zaveznikom med vojno znašajo \$11,328,066,747.09; ameriška posojila državam, ki so nastale po vojni, znašajo \$307,252,211.79. Jugoslavija dolguje Ameriki \$59,098,683.50. Evropske države dolgujejo Ameriki na neplačanih obrestih nad \$1,500,000,000. Iz teh števil je razvidno, da je Evropa pravzaprav posest Zedinjenih držav. Toda evropske države nimajo nobene volje pričeti z odplačevanjem vojnih dolgov. Francija in nekatere druge dežele vodijo propagando za brisanje ameriških posojil. Naravno je, da v Zedinjenih državah no-

čejo slišati takih nasvetov. Nekateri listi priporočajo vladi v Washingtonu, naj prične strožje nastopati napram tistim evropskim državam, ki trošijo milijarde za oboroževanje, na odplačevanja dolga pa nočejo misliti. Pred vojno je imela Evropa pod orožjem 3.700.000 mož, sedaj jih ima nad 4.300.000. Ako bi smele tudi Nemčija, Bolgarija in Ogrska organizirati močne armade, kakor so jih imele pred vojno, bi štele evropske armade nad pet milijonov mož, kar bi bilo približno dva milijona več kakor pred vojno. Tak je mir v Evropi in Aziji, drugod pa tudi ni boljši.

Krvava zgodovina zadnjih let ni izpametovala večine ljudi. Svet potrebuje mir, hrepeni po miru, toda človek kakoršen je še ni zrel za mir. Mir mora biti v človeku, kajti izven njega ga ne more biti.

Le malo jih je, ki propagirajo mir, redki so, ki delajo z razumom in ne z instinkti. Celo mnogo tistih, ki propagirajo novo družabno uredbo, so postali zagovorniki nasilja, ako je njim v prilogo.

Duhovniki bodo pridigali o miru, kakor vsako leto. Listi bodo slavili Božič in njegov pomen, kakor vsako leto. Ob enem pa bodo blagoslavljali orožja in hujskali na klanje, kakor vselej, kadar pozabijo, da bi moral biti vsak dan praznik miru, ne pa samo enkrat na leto, pa še tisti je hinavski.

Osvoboditev političnih jetnikov.

Predsednik Coolidge je dal izpustiti iz zaporov zadnje politične jetnike, ki so bili obsojeni med vojno in kmalo po vojni radi svojega protivojnega delovanja.

To predsednikovo dejanje so obsodili glavarji Ameriške legije, Klu Klux Klani in sodnik Kenesaw Mountain Landes. Landes je bil tisti sodnik, ki je obsodil Bergerja, Germerja, Engdahla, Krusa itd. od deset do dvajset let ječe. Obsodil je na enake zaporne kazni skupine članov I. W. W., kateri so bili sedaj izpuščeni. S tem so osvobojeni vsi politični jetniki, kolikor so jih obsodila federalna sodišča.

V ameriških ječah se nahaja še precej političnih jetnikov, ki so bili obsojeni od državnih in okrajnih sodišč v raznih državah, med katerimi prvačiti državi Californija in Washington. Oblasti prve so se zaklele iztrebiti I. W. W., pa so dosegle ravno nasproten rezultat. Ljubitelji osebne svobode se bodo sedaj s podvojeno energijo lotili propagande za osvoboditev političnih jetnikov v Californiji in Washingtonu.

Umazana taktika.

V bojih proti protivnikom se lahko poslužuje različnih sredstev. Kdor je pošten, se bo bori pošteno, kdor je umazan, se bori umazano.

Najpriljubljenejše sredstvo umazancev v boju proti ljudem katere sovražijo, je blatenje in obrekovanje. Pri tistih, ki malo čitajo in še manj mislijo, se s takimi načini doseže največ uspeha. Povprečen človek bo rajše verjel slabo o tebi, četudi je neresnično, kakor dobro, pa čeprav je resnično.

Po vojni so se pojavili bivši "vse in nič" ter pričeli z bojem proti socialistični stranki. Ameriška socialistična stranka ima tako čisto pot za seboj, da ji je težko kaj očitati. V taktiki ni delala večjih napak kakor druge delavske stranke po svetu. Med vojno je zavzela strogo protivojno stališče in mnogo njenih sedanjih funkcionarjev je bilo obsojenih na dolgoletne ječe.

Toda v Ameriki je veliko delavcev, ki ne poznajo zgodovino socialistične stranke! Med temi in med mlajšimi somišljeniki delajo agentje provokatorji, ki rušijo kapitalizem s tem — da napadajo socialistično stranko!

Razni puhloglavi otročaji, koristolovci in sovražniki socializma so se zedinili v blatenju socialistične stranke in čudno je, da je bila naša stranka v stanju preboleti tekom zadnjih pet let vse te notranje in zunanje udarce!

Nekateri so se ločili od nje z dobrim namenom in se pričeli družiti v kak ducat raznih stranic. Pričeli so z "revolucionarnimi" programi — v frazah namreč, potem pa se pričeli vračati nazaj na polje socialistične taktike. Samo priznati nočejo tega. Zavrgli so minimalni program, zavrgli politično akcijo, z groovitimi besedami so obsodili kompromisno taktiko. Poglejte danes! Sprejeli so minimalni program, politično akcijo, "legalno taktiko" in pri tem postali tako kompromisni kakor ameriška socialistična stranka še nikdar ni bila. Njihovi agentje lažijo po konferencah napol konservativnih reformističnih organizacij in jih nagovarjajo na pristop v svojo "federativno" stranko, o kateri slovesno zatrjujejo, da ni čisto nič "radikalna" in ima program, ki ga brez skrbi podpiše vsak progresivec.

In sloga med njimi! Škoda, da ljudje tako malo čitajo! Iz nekaterih revij, ki jih izdajajo bivši vodilni ameriški komunisti, bi lahko izprevideli, kako umazanih taktik so se posluževali vodilni krogi, članstvo pa o tem ni smelo vedeti ničesar, kajti članstvo mora biti podložno disciplini, to se pravi, poglavarjem. Detektivi pa so vendar bili o vsem poučeni, in nekateri so prejemale celo plačo kot delavski funkcionarji za svoje izdajalsko delo.

Socialistična stranka ne smatra, da je treba voditi boj proti takim kreaturam, kajti ona je tu za boj proti kapitalizmu in za socializem. Jezuitske metode prepušča "ekstremistom", tem vrednim nezavednim in zavednim zaveznikom kapitalističnih interesov.

Ameriško delavsko gibanje ima preveč kandidatov za "voditelje", pa premalo delavcev, ki bi hoteli take voditelje. Kljub temu se ustanavljajo nove "delavske" stranke, da pa si taki voditelji umijejo roke, priporočajo enotno fronto; toda zanjo so le v slučaju, če bi ji oni poveljevali. "O Bog, varuj me prijateljev, sovražnikov se bom že sam ubranil!"

Okrutnost Rusa.

MAKSIM GORKIJ.

Okrutnost je nekaj, kar nisem mogel vse svoje življenje razumeti in kar me je vedno vznemirjalo. Kje so korenine človeške okrutnosti? To je problem, s katerim sem se ukvarjal dolgo časa, pa ga še nisem rešil. Nekoč sem čital knjigo s sugestivnim naslovom "Razvoj okrutnosti". Pisatelj, ki je skrbno izbral fakta, da dokaže svoje teze, je poskušal pokazati, da, čimbolj je človeštvo napredovalo, tembolj so ljudje mučili drug drugega telesno, duševno in še bolj polteno. Čital sem to knjigo z gnusom; nisem hotel verjeti avtorju in trudil sem se, da ovržem njegove paradokse. Ali danes, po grozni blaznosti evropske vojne in po krvavih epizodah revolucije, se ti grenki paradoksi pogosto vračajo v moj spomin.

Zdi pa se mi, da ruska okrutnost ne pozna razvoja. Njene oblike se ne izpreminjajo. Kroničar v začetku sedemnajstega stoletja beleži, da so v njegovih dneh mučili ljudi v Rusiji tudi na sledeči način: žrtvi so nasuli smodnika v usta in ga zažgali; ženskam so preluknjali vrat, potegnili vrv skozi luknjo in jih na ta način obesili. V osemnajstem in devetnajstem stoletju so počenjali ravno te reči na Donu in v Uralih. Vtaknili so dinamične nabojne v telo žrtve in jih užgali, da so se razleteli.

Človek vidi v ruski okrutnosti diabolsko nadarjenost, kakor da bi šlo za nekaj izbornega in delikatnega. To se ne da pojasniti z besedami "duševna abnormalnost" ali "sadizem", ki itak ne pojasnijo nič. Včasih si mislim, da je to morda produkt čezmernega alkoholizma, a takoj si odgovorim, da rusko ljudstvo ni nič bolj zastrupljeno z alkoholom kot so druga ljudstva Evrope, čeprav je mogoče, da je pamet slabo prehranjenega ruskega kmeta bolj zastrupljena kakor v drugih deželah, kjer imajo ljudje več in različne hrane. Lahko pa prihaja tudi od tega, ker si ljudje na kmetih, ki znajo čitati, navadno preganjajo dolg čas s čitanjem barbarskih knjig o življenjih mučnikov; tako čtivo ima nedvomno kolikor toliko vpliva na izvor nadarnostne ruske okrutnosti.

Če bi bila okrutnost le duševna perversnost posameznika, se ne bi zanimal zanjo, ker v tem slučaju bi stvar spadala v področje psihijatrov, ne pa zgodovinarja. Ampak jaz vidim pred seboj cele skupine ljudi, ki se naslajajo ob človeških mukah. Vojake rdeče armade, ki so bili ujeti v Sibiriji, so postavili v jarek z glavo navzdol in potem so jih počasi zametavali z zemljo, medtem ko so jim noge molele iz zemlje; gledalci so opazovali krčevito gibanje nog in hladnokrvno čakali, kateri izmed nesrečnikov bo zadnji mignil z nogo in s tem pokazal,

da je imel največ življenjske sile v sebi. V guberniji Tambov so ujete komuniste pribili na drevesa visoko od tal za desno roko in levo nogo; tako križane so potem gledali, kako so se zvijali v mukah in . . . (nadaljne podrobnosti tega mučenja so pregrozne za prestavo). Spominjam se še mnogih drugih slučajev mučenja komunistov, kjer so bili ujeti od belih čet, ali tako so strašni, da je bolje, da jih ne omenjam. Kateri so bolj okrutni, rdečkarji ali beluhi? Najbrž ne bo dosti razlike, kajti oboji so Rusi.

Zdi se mi, da v nobeni drugi deželi na svetu ne ravnajo tako neusmiljeno in strašno z ženskami kakor v ruskih vaseh. Nobena dežela se morda ne ponaša s tako poljudno modrostjo, kakršna se izraža v sledečih rekih: "Tepi svojo ženo toliko časa, da pade in potem se skloni nad njo in poslušaj: ako še diha, se potvarja in daj ji še par udarcev. — Žena je dvakrat ljubljena: na dan poroke in na dan njene smrti. — Za žene in zveri ni postave. — Čim bolj pretepeš svojo ženo, tem bolj ti bo teknila juha."

Stotine takih in podobnih aforizmov, ki so cvet stoletne poljudne modrosti ruskega kmeta, slišite v ruskih vaseh. Deklice zrastejo z njimi. Za mlada dekleta so ti pregovori šola. Saj pretepajo tudi dekleta z enako navdušenostjo. Nekoč sem čital zapiske moskovskih sodišč od 1901 do 1910 in bil sem presenečen vsled obilice zločinov, izvršenih na deklicah in sploh otrocih. Pretepanje je priljubljeno preganjanje dolgega časa v Rusiji, in postranska reč je koga kdo pretepa.

Vprašal sem vojake, ki so bili v naši civilni vojni, če jim ni bilo žal medsebojnega pobijanja. Ne, ni jim bilo žal. "On ima puško, jaz imam puško, torej sva enaka. Razlike ni. In kaj je zato, če pobijemo nekaj ljudi? Bo saj več prostora na svetu."

Čuden odgovor sem dobil od vojaka, ki je bil v evropski vojni, danes pa je poveljnik v rdeči armadi. "Civilna vojna ni nič," je dejal. "Mednarodna vojna, pobijanje tujcev boli dušo. Očitno vam povem, sodrug, da je lažje ubijati Ruse. Toliko nas je in naša lastnina pomeni tako malo. Zažgeš vas, no kaj? Prejalislej bi itak zgorela, navsezadnje pa je to naša stvar kakor vojaški manevri. Ali ko sem stopil na pruska tla v začetku vojne, Bog, kako so se mi smilili tisti ljudje! Kakšna mesta, vasi in kmetije! Kake lepe reči smo uničili, ne da bi bili vedeli, zakaj. Bilo je res sramotno; naravnost srečen sem bil, ko sem bil ranjen. Preveč sem trpel vsled silnege pustošenja. Kasneje so me poslali v Judičevo armado nad Turke. Bili smo v Kavkaziji in se bojevali s Turčini in drugimi zagorelimi ljudmi. Lepi ljudje, zelo revni in zmirom so se smejali. Ko smo jih pobijali, so se držali na smeh bogve zakaj. Človek si ni mogel pomagati, da jih ne bi pomiloval. Saj so tudi oni imeli svoje skrbi, svoje družine . . ."

Mož, ki je tako govoril, ima rad svoje voja-ke, lepo postopa ž njimi in oni ga spoštujejo. Hotel sem mu dati malo ideje o novi Rusiji in njeni važnosti za svet. Nekaj časa je poslušal in kadil cigareto, nato pa se je namrdnil, rekoč: "Res je. Rusija je bila velika sila, izredna sila, ali danes je po mojem mnenju postala dežela bedakov."

Znanstvena ekspedicija, ki je bila na delu v Uralskem pogorju leta 1921., poroča, da je prišel tja neki kmet s sledečo enostavno prošnjo: "Vi, ki ste šolani ljudje, povejte mi kaj mi je storiti. Baškir je ubil eno mojih krav. Naravno sem ubil Baškirja in ukradel kravo njegove rodbine. Ali bom kaznovan radi tatvine?" Ko so mu odgovorili, da bo kaznovan ne toliko radi tatvine kakor radi uboja človeka, je dejal malomarno: "To ni nič. Ljudje so danes poceni."

To dokazuje, da je umor postal enostavna, banalna zadeva po vojni. Zdi se mi, da je vojna naredila mnogo ljudi kot je ta kmet in voditelji nešteti oboroženih skupin imajo enako psihologijo, čeprav se ne zavedajo tega.

Težko je tajiiti značaj pogromov. Dejstvo, da so zli idijoti, ki so predstavljali oblast, dopuščali protižidovske pogrome, ne opravičuje ničesar in nikogar. Če so idijotje dovolili pobijanje in ropanje židov, niso nikakor priporočali, da naj pogromisti režejo prsa židovkam, davijo židovske otroke in zabijajo žeblje v židovske lobanje. Ta krvava zlodejstva so bila delo mase.

Kje torej je tisti dobri in kramljajoči ruski kmet, ljubeč resnico in pravico, čigar krasno in prepričevalno sliko je dala svetu ruska literatura devetnajstega stoletja? Iskal in iskal sem tega kmeta po ruskih vaseh, ko sem bil mlad, pa ga nisem našel. Nasprotno sem našel oportunističnega Rusa, bolj pretkanega, ki je znal biti velikodušen, če je dobil vse, kar je hotel. Naš Rus se ni rodil bedak, in on to ve. Zložil si je melanholične pesmi, skoval krute in vulgarne pripovedke ter si izmislil na tisoče rekov, iz katerih odsevajo izkušnje njegovega trdega življenja. Ve, da muзик ni neumen, ve pa, da je občina neumna. On pravi, da se je treba bolj bati ljudi kakor hudiča. O resnici nima posebno velikega spoštovanja. "Resnica ne napolni želodca," je njegov pregovor. "Poštenjak je ravno tako nevaren kot norec."

Na tisoče takih pregovorov ima in se ravna po njih. Vsesal jih je vase z materinim mlekom. Od svojih otroških let nosi v svojem srcu prepričanje, da je v teh rekih zapopadena vsa bridka resnica, kar je on potrebuje, da je v njih precej ironije zanj in precej dobrega nauka za druge. Mestni ljudje, ki se mešajo v zadeve njegovega življenja, so mu sovražniki, ki se ne smejo brigati za njegovo zemljo, ki je namočena z njegovimi sragami in njegovo krvjo. Ruski kmet ljubi svojo zemljo z mistično ljubeznijo in trdno ve-

ruje, da je zemlja del njegovega telesa in krvi, a bila mu je ukradena.

Ruska literatura je idejalizirala mužika zato, ker ga je rabila za politično propagando. Toda proti koncu devetnajstega stoletja se je naše slovstvo z ozirom na vas in kmeta predrugačilo; postalo je manj pristransko in bolj pošteno. Anton Čehov je bil prvi, ki je stopil na drugo pot s svojima delima "V globeli" in "Mužiki".

V začetku dvajsetega stoletja se je pojavil Ivan Bunin s serijo novel. S svojimi "Nočnimi razgovori" in povestjo "Vas", ki je izborna po svoji stilistični krasoti in grobi odkritosrčnosti, je Bunin ustvaril novo kritično pojmovanje ruskega kmeta. Nekateri so rekli, da ima Bunin predsodke napram kmetu, ker je plemenitega rodu. To ni res. Bunin je izvrsten umetnik, nič drugega. V najnovejši ruski literaturi vidimo še ostrejšo kritiko naše vasi. Na primer Ivan Volny, pisatelj iz Orla, je sam s kmetov. Potem sta moskovski kmet Semen Podijašev in sibirski kmet Vsevolod Ivanov. Nihče ne more očitati predsodkov tem avtorjem, ki so sami zrasli na kmetih. Fakt je, da poznajo in razumejo bolj kot kdo drugi življenje kmeta, vulgarno žalost in veselje vasi ter njeno intelektualno slepoto in duševno okrutnost.

Uspeh soc. stranke v Daytonu, O.

V "Proletarcu" je bilo že poročano, da so socialistični glasovi pri zadnjih novemberskih volitvah v raznih mestih zelo narasli. V mestu New York n. pr. za 55% od volitev l. 1922. V Readingu, Pa., so bili socialistični kandidatje na drugem mestu in le velikemu naporu kapitalističnih interesov v Readingu je pripisati, da so mogli poraziti socialiste.

V Daytonu, Ohio, je dobil sodrug Barringer, socialistični kandidat za mestnega komisarja, nad 19.000 glasov; še nobenkrat niso dobili socialistični kandidatje v Daytonu toliko glasov kakor pri zadnjih volitvah. Toda zmagali so kandidatje, za katere je agitirala organizacija Ku Klux Klan, kar je znamenje, da so v Daytonu nazadnjaki še vedno v večini. Socialistična organizacija v Daytonu izdaja svoj tednik "Miami Valley Socialist". Tako opažamo, da povsod, kjer imajo socialistične organizacije svoja glasila, napredujejo v članstvu. Rezultat volitev v mestih kot so New York, Dayton in Reading, dokazujejo, da delavstvo ne potrebuje nove "tretje" stranke, kajti politična organizacija razredno zavednega delavstva je socialistična stranka in ne druge struje in stranice, ki se zadnje čase pojavljajo tu in tam in zopet izginejo.

Neki naročnik nam je pisal, ko je obnovil naročnino. "Proletarca" vsega prečitam zelo pazno in mi žal, da sem ga naročil." Čitajte ga tudi vi, in čez leto dni, ako ne takoj, boste tudi vi enakega mnenja kakor omenjeni čitatelj.

Božič.

Anton Slabe.

Praznovanje Božiča po vsem takozvanem krščanskem svetu vzbudi v človeku spomine na ljubko zgodbo o v bornem hlevu rojenega deteta. Veliko lepih del pozna svetovna literatura, ampak tako mamljivo očarljivih, tako v srce segajočih, kot je zgodba o rojstvu tesarjevega sina, je malokatero.

Ne gre se za vprašanje, če je zgodba resnična. Danes je le neznatno število izobraženih ljudi, ki bi verjeli, da je bilo dete spočeto od sv. Duha, rojeno od deviške matere, da so se ob rojstvu prikazale na nebu trume angelov, označujoči ljudem mir in dobro voljo, ali da je zvezda vodila modre može iz Jutrovega k novorojenemu kralju, da ga počaste in molijo. Toda navzlic temu, človek bi moral biti v resnici brez čutov, ako bi ga ta očarljiva poezija pustila hladnega in da bi v svojem srcu ne želel, da bi bila zgodba resnična. Baš tej očarljivosti, temu hrepenenju po nečem nedosegljivem, izraženim v priprostem in razumljivem jeziku, je pripisovati, da se je utisnila globoko v človeško dušo in si je v par stoletjih osvojila ves zapadni svet.

Nihče ne ve, koliko je resnice v spisih, ki se bavijo z življenjem in delovanjem Kristusa, sina tesarja iz Nazareta. To tudi ni posebno zanimivo. Pomembno je le, ako pregledujemo te spise in nauke in jih primerjamo stališču, ki ga danes zavzemajo tisti, ki trdijo o sebi, da so nasledniki njega, ki se je boril proti vsemu, kar današnje korumpirano krščanstvo podpira in zagovarja.

Rimski papež, vidni namestnik Kristusa na zemlji! Kaka ironija! Rimski papež v zlatu in bogastvu namestnik tistega, ki ni imel toliko svojega, kamor bi položil svojo glavo! Tesarjev sin rojen v tujem, bornem hlevu, živeč vse svoje življenje v uboštvu in pokopan v izposojenem grobu v primeri s tistimi, ki se imenujejo njegovi učenci in nasledniki! Kakšen kontrast, kako velika razlika!

Ampak čemu naštevati otožne kontraste! Tesarjev sin, tovariš ubogih ribičev, delavcev in zavržencev, in današnje krščanstvo ne gre skupaj. Tesarjev sin, živeč pod najmogočnejšim imperialističnim cesarstvom tedanje dobe, je poznal trpljenje ubogih in zavrženih. Rim je bil glavno tržišče sužnjev starega sveta. Morda je videl prizore, kako so bili njegovi tovariši odtrgani od svojcev, odvedeni v Rim in prodani za sužnje. Smilili so se mu vsi, ki so trpeli pod kruto peto suženjstva in izkoriščanja. Ker je bil zvest svojemu razredu, ni mogel mirno gledati tega početja. Postal je agitator za pravice zatiranih in prišel v nasprotje s patrijoti in sto procentarji tedanje dobe. Bil je "nevarna o-

seba" in kot tak je moral radi svoje agitacije plačati s svojim življenjem.

Izgleda kot da je bil tudi takrat v veljavi špi-onažni zakon, podoben ameriškemu, kajti spisi govore, da je bila njegova aretacija izvedena po vladajočemu razredu tiste dobe. Veliko stvari, o katerih se omenja, da jih je govoril, so bile naperjene proti gnilobi in korupciji tega razreda. V nekaterih starejših prevodih biblije se imenuje njegov zločin upor. Morda je ta zločin obstojal v tem, da je podvzel, kakor bi rekli danes, nekakšno direktno akcijo proti hinavskim farizejem in pijavkam, ki so sesali kri iz tlačnega ljudstva.

Dobe se danes ljudje, kateri vidijo v življenju in delovanju tesarjevega sina podobnost z nekaterimi borilci za svobodo tlačnih sedanjih dobe. Mnogo jih je, ki vidijo v rimskem imperializmu tedanjega časa analogijo današnjega imperializma. Toda še več jih je, ki ne vidijo in nočejo videti nikake sorodnosti. Ti se hlinijo, da živijo po vzgledu tesarjevega sina in povdarjajo zvestobo religiji, ki naj bi predstavljala njegove nauke. Veliko število izmed njih pripada ravno tistemu razredu izkoriščevalcev in oderuhov, katere je on bičal z žgočimi besedami. Duhovništvo, "patrijotje" in izkoriščevalci si prisvajajo njega, ki je nasprotoval imperializmu svojega časa, dočim vriskajo veselja, kadar se preganja in meče v ječe ljudi, ki se bore proti imperializmu in izkoriščanju sedanjih dni.

Bogastvo, moč, militarizem, imperializem in izkoriščanje skruni spomin na tesarjevega sina, kateri bi bil, ako bi živel danes, ravno tako zasramovan, preganjan in vržen v ječo. Ta svetohlinska hinavščina tistih, ki si prisvajajo, da govore v njegovem imenu, je največja nesramnost in predrznost korumpiranega krščanstva. Tisti, ki podpirajo sistem, ki je zahteval čez 20.000.000 žrtev v svetovni vojni; tisti, ki zagovarjajo režim, ki je opustošil velik del sveta, režim, kateri povzroča, da živijo milijoni v bedi in siromaštvu,—ti ljudje se hinavsko poklanjajo tesarjevemu sinu!

Otožen je Božič, ki ga proslavljajo hinavci,—poln žalosti in brezupen za milijone v vseh delih sveta. Krščanski izkoriščevalci Garyevega tipa, valjajoči se v zlatu in razkošju, ki predstavljajo neplačano delo milijonov mož, žensk in otrok so v sorodu z grafterji in oderuhi, ki so trgovali s človeškim blagom v starem Jeruzalemu.

Toda tudi njih doba se bliža koncu. Ona ne more trajati večno. Človek bi obupaval nad sedanjim stanjem, ako bi ne videl v razvoju kali nove in boljše družbe. Od časa, ko je tesarjev sin vodil boj ubogih in zatiranih, so prihajali in odhajali drugi borci. Ako pogledamo v zgodovino, najdemo imena, ki ne bodo nikdar pozabljena. Generacija za generacijo je

prispevala s svojim delom in umom, s potom, s solzami in krvjo, da se nekoč dvigne tempelj civilizacije in svobode. Ta tempelj se že zida in spopolnuje. Te množice zaničevanih in zatiranih bodo, kadar se zavedo in spoznajo svojo moč, izgnale iz tempelja oderuhe in igralce s človeškimi življenji, kot je to storil tesarjev sin z izkoriščevalci njegove dobe. Božič bo tedaj resničen dan veselja, prost hinavcev in oderuhov, ki ga danes oskrunjajo s svetohlinstvom. Doba odrešenja prihaja, četudi počasi. Že se bliža svetla zora, oznanjajoča dan prerojenja človeštva. Povspešimo, bratje, naše delo, da čimprej izide dan zmage in svobode, — vesel in srečen Božič potrjim in zatiranim.

Ameriški Indijanci pred Ligo narodov.

Dne 13. decembra je prišla v Pariz deputacija Indijancev rodu Arapahoe iz Wyominga, broječa 16 oseb, v indijanskih nošah. To je bilo tudi za razvajane Parižane nekaj novega.

Glavar Arapahovcev Stari Orel je pojasnil poročevalcem, da je prišel z deputacijo v Evropo z namenom, da poprosi Ligo narodov za posredovanje pri ameriški vladi, ki zapostavlja interese ameriških Indijancev, posebno Arapahovcev. Stari Orel je dejal, da Indijanci ne žele drugega, kakor da jim Zedinjene države dajo iste pravice, kakoršne imajo ostali državljani.

Liga narodov ne bo posredovala za Indijance pri ameriški vladi, in Arapahovci so to najbrž vedeli. Če že niso dosegli drugega, je svet radi njihovega prihoda v Pariz vsaj izvedel, da se prištevajo tudi Indijanci v Zed. državah med podjarmljena in zatirana ljudstva.

Ali si bil tudi ti med tistimi, ki so pričakovali, da pride preuredba družabnega sistema kje od zunaj, brez tvojega sodelovanja? Ako si mislil, pomni, "da je osvoboditev delavskega razreda stvar delavskega razreda samega."

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka "Proletarca" je 849. Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic.

Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

LEONID ANDREJEV:

POVEST O SEDMIH OBEŠENIH

Prevel JOSIP VIDMAR.

(Nadaljevanje.)

— Taka je ta stvar, gospod! Kakor pravi pesem: ne šumi ti, mati, dobrava zelena.

— Zakaj mi praviš gospod, ko bomo vendar vsi ...

— Res je, — je z veseljem pritrdil Ciganček. — Kakšen gospod pa si ti, če boš visel skupaj z menoj! Tale, ta je gospod, — je pokazal s prstom molčečega žandarja. — E, ampak tisti-le vaš, tam-le, ni nič slabši nego naših eden, — je pokazal z očmi Vasilja. — Gospod, ej, gospod, se bojiš, a?

— Nič, nič, — je odgovoril nerodno obračajoči se jezik.

— Kaj nič, kaj bi tisto. Kaj te bo sram, tukaj te ni treba biti prav nič sram. Samo pes mahlja z repom in kaže zobe, ko ga peljejo h konjedercu, ti si pa vendar človek. Kaj pa je to, ta-le opica? Ta ni vaš?

Hitro so mu poskakovale oči s predmeta na predmet in neprenehoma je sikaje pljuval zbirajočo se sladko slino. Janson, ki je čepel stisnjen v kotu, kakor nepremičen klopčič, je pomahljal s krili svoje kožnate kape, ki mu je zlezla na stran, toda odgovoril ni ničesar. Verner je odgovoril zanj.

— Gospodarja je zaklal.

— Ti ljubi Bog! — se je začudil Ciganček: — in kako da dopuste, da takile koljejo ljudi!

Ciganček je že dolgo ogledoval Musjo in sedaj se je hitro okrenil in ustavil naravnost nanjo svoje oči.

— Gospodična, ej, gospodična! Kaj pa je z vami? Rožnat obraze ima in smeje se. Glej jo, pa se res smeje, — je zgrabil Vernerja za koleno s krepkimi, jeklenimi prsti. — Poglej, poglej!

Musja je zardela. Gledala je v njegove ostre, malo blazne, težko, divje vprašujoče oči in se sramežljivo smehljala.

Vsi so molčali.

Drobno in delovito so ropotala kolesa, majhni vagončki so poskakovali na ozkem tiru in pridno tekli. Na ovinku ali pa pri prehodu je tenko in prizadevajoče si zažvižgala majhna lokomotiva — strojevodja se je bal, da bi koga ne povozil. In divja se ti je zdela misel, če si pomislil, da je treba vložiti v obešanje toliko običajne natančnosti, truda, dela, da se lahko vrši najbolj brezumno delo na svetu na tak preprost, razumen način. Vagoni so drveli, v njih so sedeli ljudje, kot sede vedno, vozili so se, kakor se vozijo navadno; potem pa bo postaja, kakor vedno — "vlak stoji pet minut."

Tedaj pa nastopi smrt — večnost — velika tajna.

12. Pripeljali so jih.

Pridno so tekli vagončki.

Sergjej Golovin je živel nekaj let z roditeљи in letovišču, ki je ležalo ob tej železnici; mnogokrat se je vozil tod, ob vsakem času in dobro je poznal vso progo. In če je zaprl oči, si je lahko predstavil, da se tudi sedaj vrača domov — zamudil se je v mestu pri znancih in se vrača z zadnjim vlakom.

— Sedaj bo kmalu, — je dejal, odprl oči in pogledal skozi temno, zamreženo okno, ki ni povedalo ničesar.

Nihče se ni premaknil, ni odgovoril, samo Ciganček je hitro parkrat po vrsti izpljunil sladko slino. In začel je begati z očmi po vagonu, otipavati okna, vrata, soldate.

— Zebe me, — je rekel Vasilij Kaširin z otrplimi ustnicami, ki so bile kakor zmrznjene; izgovoril je tako nekako: ze-e me.

Tanja Kovalčuk se je pobrigala.

— Na, ruto, zaveži si vrat, zelo topla je.

— Vrat? — je nepričakovano vprašal Sergjej in se prestrašil vprašanja.

Ker pa so vsi pomislili isto, ga sploh niso slišali, — kakor da ni ničesar dejal, ali pa, da so dejali vsi naenkrat isto besedo.

— Le zaveži se le, Vasja, takoj ti bo gorko, — je nasvetoval Verner. Potem se je obrnil k Jansonu in ga nežno vprašal:

— Dragi, tebe ne zebe, a?

— Verner, mogoče bi hotel kaditi. Tovariš, mogoče želite kaditi? — je vprašala Musja. — Mi imamo.

— Hočem.

— Daj mu cigareto, Sirjoža, — se je razveselil Verner.

Toda Sergjej je že iskal cigareto. In vsi so gledali z ljubeznijo, kako so Jansonovi prsti vzeli cigareto, kako je gorela vžigalica in kako je iz Jansonovih ust prišel moder dim.

— No, hvala, — je dejal Janson. — Dobro.

— Čudno! — je rekel Sergjej.

— Kaj je čudno? — se je okrenil Verner.

— Kaj je — čudno?

— No, cigareta.

Držal je cigareto, navadno cigareto med dvema navadnima živima prstoma in jo gledal ves blede, začuden in celo nekako prestrašen. In vsi so se zagledali v tenko cevko, ki se je vil z njenega konca dim, kakor zavrt, modrikast trak. Dihanje ga je odnašalo v stran; na koncu cigarete pa je temnel nabirajoči se pepel. Ugasnila je.

— Ugasnila je, — je dejala Tanja.

— Da ugasnila.

— No, hudič jo vzemi . . .! — se je namršil Verner in je gledal z nemirom v srcu Jansona, čigar roka, ki je držala cigareto, je visela kakor mrtva. Naenkrat se je Ciganček hitro obr-

nil, se nagnil blizu, obraz k obrazu, k Vernerju. zavrtel oči kakor konj in zašepetal:

— Gospod, kaj če bi poskusili stražnike . . . onga . . . a? Poskusimo?

— Ni treba, — je prav tako šepetaje odgovoril Verner. — Izpij do dna.

— Zakaj neki? V pretepu je cela stvar bolj vesela. Jaz njega, on mene, pa niti ne zapaziš ne, kdaj je pri kraju. Kakor da nisi umiral.

— Ne, ni treba, — je dejal Verner in se obrnil k Jansonu: — Dragi, zakaj ne kadiš?

Veli Jansonov obraz se je nenadoma žalostno skremžil: kakor da je nekdo naenkrat potegnil za nitko, ki zagiblje vse gubice — in vse so se skrivile. In Janson je zasmrkal brez solz, s skoro prisiljenim glasom, kakor v sanjah:

— Ne maram kaditi. Ah-ha! Ah-ha! Ah-ha! Mene ni treba obesiti. Ah-ha, ah-ha, ah-ha!

Vsi so se skrbno ozrli nanj. Tanja Kovalčuk ga je jokaje gladila po rokavu in mu popravljala viseča krila kape, ki mu je zlezla na stran:

— Rodni ti moj! Mili, ne jokaj vendar, dragi moj, dragi! Revček ti moj ubogi!

Musja je gledala v stran. Ciganček je vjel njen pogled in se zarežal.

— Čudak je njegovo blagorodje! Čaj pije, pa ima mrzel trebuh, — je dejal z mrzlim smehljajem. Samemu pa je postal obraz modrikasto-črn kakor lito železo in veli, rumeni zobje so mu šklepetali.

Naenkrat so se vagoni zdrznili in so občutno zmanjšali hitrost. Vsi razen Jansona in Kaširina so vstali, pa so prav tako hitro sedli.

— Postaja! — je dejal Sergjej.

Kakor da so naenkrat izsesali ves zrak iz vagona: tako težko je postalo dihati. Srce se je razširilo, razganjalo je prsi, se vleglo počez preko grla in bilo brezumno — in v grozi kričalo s svojim krvavopolnim glasom. Oči so gledale v tla, na tresoče se deske, ušesa pa so poslušala, kako so se vrtela kolesa vedno bolj počasi — drsela — se zopet vrtela — in naenkrat obstala.

Tedaj so se začele sanje. Ne da bi bilo strašno, temveč kakor prikazen podzvestno in nekam tuje je bilo: sam ta, ki je sanjal, se je nekako ni udeleževal, temveč samo njegova prikazen se je breztelesno premikala, brezglasno govorila, trpela brez trpljenja. V snu so izstopili iz vagona, se razdelili na pare in srkali nenavadno sveži, gozdni pomladni zrak. V snu se je topo in brez moči zoperstavljal Janson in molče so ga vleкли iz vagona.

Stopili so s stopnic.

— Kaj peš? — je vprašal nekdo skoro veselo.

— Tukaj ni več daleč, — je odgovoril drugi prav tako veselo.

(Konec prihodnjič.)

Mojzes ali Darwin

spisal

Dr. A. DODEL,
vseučiliški profesor v Curihu.

(Nadaljevanje.)

Peti dan je torej Bog ustvaril povodne živali in ptice v zraku. — Prirodoslovske vede so najjasneje dokazale, da se je živalstvo razvilo istočasno z rastlinstvom, in da so pred ptiči v zraku živele na kopnem živali, v tem ko jih omeja Mojzes šele šesti dan.

Vrste 24—31.

“Bog je rekel: Zemlja naj rodi žive stvari po njih plemenu, živimo in laznino in zverine zemlje po njih plemenih. In zgodilo se je tako.”

“In Bog vstvaril zverine zemlje po njih plemenih in živino in laznino zemlje po nje plemenu. In Bog je videl, da je bilo dobro.”

“In je rekel: Naredimo človeka po svoji podobi in podobnosti, in naj gospoduje čez ribe v morju in ptice pod nebom in čez zverine in vso zemljo in čez vso laznino, ki se giblje po zemlji.”

“In Bog je ustvaril človeka po svoji podobi, po podobi božji ga je ustvaril; moža in ženo je ustvaril.”

“In Bog jih je blagoslovil — i. t. d.”

“In Bog je pogledal vse, kar je bil naredil, in bilo je prav dobro. In postal je iz večera in jutra šesti dan.

Šesti dan se je torej vršila stvaritev na kopnem živečih živali, in nazadnje stvaritev človeka. S tem, da postavi Mojzes stvaritev človeka nazadnje, je zadel pravo. Ni pa res, kakor piše, da je nastal Adam iz prsti, in Eva iz njegovega rebra. (Mojzes, 7, 2, 1, 22.) K tej poglavitni zmoti se še vrnemo.

Neresnično je dalje, da je človek ustvarjen po božji podobi; ravno nasprotno se je izkazalo kot resnica: človek si je ustvaril “Boga” sebi podobnega! Kakršen človek takšen njegov Bog! (Ludwig Feuerbach.)

Vsi poznamo dalje zgodbo o prvem grehu in o izgonu iz raja. Govoreča kača je bogoslovcem precej belila glavo, šolskim otrokom je pa napravila mnogo zabave. Splošno razširjeno mnenje krščanskega zahoda je bilo, in je deloma še danes, da je hotel Mojzes posebiti v govoreči kači satana ali hudiča. To je pa velika napaka, ker Mojzes še ni poznal niti hudiča, niti satana. Ta vzhodnoazijski demon vstopa šele par stoletij po Mojzesu v omislje Judov. Ostro črtan, drzen in ličen obenem, nastopa satan šele v zgodovini Jobovi.¹⁾

1) Tudi tukaj — v Jobovi knjigi — nastopa še kot od Boga poslani tožitelj ljudi, kot vestni poslanei Boga. Mistikerji Jakob Böhmova struje uče nedvomno, da je bil satan (Lucifer) nekoč najlepši angelj Boga, postal je pa ošaben in je bil vržen v brezno — zares usoda, ki doleti mnogo lepih ljudi. (Prim. Dodel, Aus Leben und Wissenschaft, stran 260—262). Šele po babilonski sužnosti najdemo pri Hebrejcih satana kot nasprotnika Boga. Duševno revni rabinizem ni mogel več pojmovati božje vseomogočnosti, ki pošlje življenje in smrt. Če so pri poznojudevskem pojmovanju satana uplivali tudi perzijski nazori, še ni razjasnjeno v krogu nepristranske znanosti. (Povedal prof. dr. Furrer.)

Govoreča kača je privedla prva človeka k izpoznanju dobrega in slabega.

Tisočkrat so nam pa rekli, da smo vsi radi padca prvih starišev omadeževani z izvirnim ali podedovanim grehom.

Radi izvirnega greha je bilo mogoče, da je Kajn ubil svojega brata Abelna. Ta grozovita zgodba konča zopet z velikanskim nasprotjem: morilec Kajn je ubežal v deželo Nod, vzhodno od raja. — “In Kajn je spoznal svojo ženo, da je postala noseča in je rodila Hanoha. In on je zidal mesto, ki ga je imenoval po imenu svojega sina tudi Hanoh. (1. Moz. 4. 17.)

Tukaj vidimo torej sina prvega človeka Adama bežati v tujo deželo, kjer se oženi, — rodi otroke in — zida mesto menda s pomočjo delavcev. V tej deželi Nod so živeli torej ljudje, ki so bili rojeni izven Adamove rodbine. Torej Adam in Eva sploh nista bila prva človeka; vse to stoji vendar v svetem pismu.

Prirodoslovje tudi ne pozna nobenega prvega človeka Adama in nobene prve žene Eve.

Vsi poznamo tudi mozaično poročilo o vesoljnem potopu; — nekega dne je rekel Bog: (1. Mojz. 6, 2)

“Iztrebil bom človeka, katerega sem ustvaril iz smilje, pa ne le človeka, ampak tudi živino, laznino in ptice pod nebom; zakaj žal mi je, da sem jih ustvaril.”

Tukaj imamo popolnoma priprosto razumevanje Najvišjega; Jehova se pokaže tu kot slabo človeško bitje; kesa se, da je prej ustvaril človeka!

Kje bi bil med nami, ljudmi zahodnih dežel ženijalni umetnik ali stavbenik, ki bi lahko kdaj obžaloval, kar je ustvaril! Pravi človek ne obžaluje ničesar!¹⁾

Da, tako je, kakor je rekel bogoslovec M. J. Savage: Jehova starega testamenta prebiva na določenem kraju, kakor kakšen človek; prikaže se v templju, govori in pride kakor človek; on misli in dela načrte, kakor človek; on ljubi in sovraži, se ujezi se maščuje, in izpreminja svoje mnenje kakor orijentalški despot. — Temu antropomorfizmu Boga (antropomorfističen — človeku podoben) se ne smemo čuditi; kajti božja misel se je porodila v človeških možganih. Kakor človek raste in se razvija, tako rastejo in se razvijajo tudi njegove misli o božanstvu.

1) Pri tem stavku je marsikdo znanjal z glavo, ker ga ni razumel. Vkljub temu ga pustim tukaj neizpremenjenega. Ali ni menda tako: pravi človek dela vedno po svojem najboljšem prepričanju, ki pa ni njegova zasluga in tudi ni njegova krivda. Če se kdo zmoti v zasledovanju svoje poti, čeprav je hotel le dobro, ne bo obžaloval, vzdihoval in taval, ampak bo mislil, kako bi popravil škodo in prihodnji ravnal pametneje. To pa ni kes, ki je popolnoma odveč, ampak poboljšanje. Če pa vtopim ves svet, ne popravim s tem ničesar. Glavna reč je narediti bolje.

(Dalje prihodnjič.)

Socialist ni tisti, ki pravi da je, ampak tisti, ki misli in deluje socialistično.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Dr. Ante Tresić Pavičić v San Franciscu in drugo.

SAN FRANCISCO, CALIF.—Navada je, da rojaki, ki poročajo o priredbah, shodih itd., opišejo najprej delavske razmere svoje naselbine. Bom pa tudi jaz tako pričel.

Delavske razmere v San Franciscu in okolici so slabe. Brezposelnih je zelo veliko. Seveda, največji vzrok temu je današnji ekonomski sistem in pa californijska reklama. Delavci prihajajo sem za delom iz dežele in mnogo tudi iz vzhodnih držav. Največ so jih privedli sem oglasi v listih. V člankih in oglasih opišejo, kako lepo in dobro je v solnčni Californiji, posebno v San Franciscu in Los Angelesu. Da, res je lepo in dobro če imaš dosti groša. Ampak če misli kateri rojak sem priti z namenom da bo tu dobil delo, posebno v tem letnem času, je boljše, da ostane tam kjer je. Dosegel ne bi drugega kakor pomnožil število brezposelnih, delavska rezervna armada pa je v San Franciscu že sedaj jaka.

Dne 1. decembra so tukajšnji Jugoslovani praznovali petletnico združenja Srbov, Hrvatov in Slovencev v Kraljevino S. H. S. Ob tej priliki je bil navzoč tudi srbski poslanik dr. Ante Tresić Pavičić. Jaz pravim "srbski poslanik" zato, ker so ga tako imenovali nekateri tukajšnji listi (Serbian Envoy). On je tukaj (kakor poročajo) na potovanju in bo obiskal vse večje jugoslovanske naselbine po zapadu. Namen njegovega potovanja je, da se seznani s svojim ljudstvom in da dobi čim več gnotne podpore za svojo državo. Ob enem želi utrditi jugoslovanski patriotizem, kar je težka naloga, ker takega patriotizma še ni.

Tukajšnja srbska in hrvatska društva (slovenska se niso odzvala) so ga silajno sprejela in na čast njegovi *ekselenci* aranžirala veselico in shod, na katerem je bil on glavni govornik. Govoril je največ o kraljevini S. H. S. in njeni dinastiji. Seveda jo je hvalil! Napadal je Radiča in njegovo politiko, privoščil si je socialiste, republikance in sploh vse tiste elemente, ki ne soglašajo s politiko sedanje belgrajske vlade. Posebno se je raztogotil na republikance in se izrazil, da jugoslovansko ljudstvo še ni zrelo za republiko in da ga velika večina niti ne ve, kaj republika pomeni. To je mogoče res, kajti če ne bi bilo, bi se jugoslovansko ljudstvo že zdavnaj otreslo vladarjev in njihovih podreptnikov.

G. Tresić Pavičić je pokaral tudi Slovence, češ, da so preveč sitni in delajo razpor v kraljevini, namesto da bi podpirali njeno vladu. Mogoče se je ta diplomat razjezil nad njimi še bolj zato, ker se tukajšnja slovenska društva niso udeležila sprejema, ki je bil prirejen v počast njegovi *ekselenci*. Celo tukajšnji slovenski župnik mu je zaprl vrata, ko je izvedel, da Slovenci ne marajo sodelovati pri sprejemu poslanika kraljeve vlade S. H. S.

Ako bi g. A. T. Pavičić zastopal ljudsko vladu namesto monarhistične, bi gotovo dobil tudi od Slovencev v San Franciscu dostojen sprejem.

Ko se je gospod poslanik mudil v Sacramentu, je tudi tam zadel ob kamen. Hrvatski republikanski klub v Sacramentu je izdal resolucijo, v kateri izjavlja, da dr. Ante Tresić Pavičić ne zastopa Hrvatov in da ga oni ne priznajo za svojega predstavnika. Na to resolucijo g. poslanik ni hotel odgovoriti.

Ako ne zastopa Hrvatov, zastopa Slovence še veliko manj, vsaj kar se tiče Slovencev v San Franciscu. Sicer pa po njegovem mnenju Slovenci itak niso nič prida; ne vem pa, če to kar govori, tudi resnično misli.

Na koncu svojega govora na tukajšnji njemu prirejeni slavnosti je omenil tudi tiste Dalmatince, ki so pod Italijo in jim izrekel svoje simpatije. Slovencev, ki so pod italijanskim jarmom, katerim jemlje Mussolinijeva vlada šole in zatira njihove publikacije in druge kulturne ustanove, se ni spominjal v svojem govoru. Mar ti Slovenci niso vredni simpatij in podpore, ki bi jim je bila država, katero zastopa g. Pavičić v stanju nuditi?

Diplomatje govore v jeziku diplomatov, in to je mešetarski jezik, kajne g. Pavičić?—SLOVEN.

Kampanja za pojačanje kluba št. 198, J.S.Z.

HOMER CITY, PA. — Socialistični klub št. 198 je razpravljal na zadnji seji o zelo važnih rečeh, tika-joče se našega gibanja.

Izvolili smo poseben agitacijski odbor, ki bo vodil delo v kampanji za pridobivanje novih članov. Zaključili smo, da bomo podvzeli akcijo za nabiranje prispevkov v prid zgradbe "The House of Debs" v Indianapolisu. V prej omenjeni odbor so bili izvoljeni sodrug P. M. Stopar, Jerry Slabe, Peter Škof, W. J. Lazar in Andrew Obed.

Na glavni stan stranke smo poslali \$10 in nekaj denarja v ta namen imamo tudi že nabranega.

Sodrug in somišljeniki, kampanjo smo podvzeli—glejmo, da jo bomo tudi z uspehom izvedli! Na delo za našo organizacijo in časopisje.

Seja našega soc. kluba se vrši v nedeljo 23. decembra ob 3. popoldne v dvorani S. N. P. J. na Homer City. Ker je to letna seja, je potrebno, da se je vsi udeležite. Vabimo tudi somišljenike, da pridejo na to sejo in se pridružijo klubu. Na dnevnem redu imamo volitve odbora, razpravljali bomo o naših prireditvah, agitaciji itd. Sodrugin ne bi bilo treba opominjati, naj prihajajo k sejam. To je njihova dolžnost! Sodrugin nekaj vreden za svojo organizacijo, ako je aktiven v nji. In naši sodrug v Homer Cityju bodo storili kolikor bodo največ mogli, da bomo tudi mi korakali v prvih vrstah v boju za socializem, pri prosvetnem delu in pri agitacijah za širjenje našega časopisja in literature.

Naj še ob enem sporočim, da priredi naš klub na Silvestrov večer veselico v S. N. D. Slovensko občinstvo v Homer City in okolici vabimo, da pride na to priredbo v čim večjem številu in s tem nakloni klubu svojo gnotno in moralno pomoč.

W. J. LAZAR.

Napredek in aktivnosti društva Združeni Slovenci, št. 344, S. N. P. J.

SHEBOYGAN, WIS. — Da se je pričela med našim ljudstvom širiti napredna ideja bolj in bolj, pokazuje tudi delo tukajšnjega društva št. 344, SNPJ.

Prvo naj omenim, da je to društvo v tem letu naraslo nič manj kot za 103 člane — v članskem oddelku za 87 in v mladinskem oddelku za 16 članov.

Strah, ki so ga imeli ljudje pred pristopanjem v to društvo, češ da je brezversko, socialistično in ne vem kakšno še, je pričel izginjati. Agitacija za pridobivanje novih članov, ki so jo nekateri člani društva neumorno vršili, je bila raditega dejstva olajšana.

Naše društvo kot tako ne podpira in ne podvzema nikakih akcij za vzdrževanje ali financiranje tukajšnje cerkve, katera ima baje hud boj za obstanek. Ni moj namen spuščati se v podrobnosti zadev tukajšnje fars, toda na naslov tistih, ki se še zbirajo v nji, rečem samo to: Zdržite se in odložite težko breme, katerega vam nalaga cerkev sv. Cirila in Metoda, zakar vam bodo hvaležni tudi vaši otroci. Lahko ste se že prepričali, da nimate od nje prav nobenih koristi, pač pa vedna plačila in kolekte. Čemu naj revna delavska raja podpira reči, ako ji niso v korist?

Rimska cerkev ni ves čas svojega obstanka, to je, od kar ima moč, pokazala, da je na strani ubogih in zatiranih, pač pa je bila ves ta čas pridno v službi vladarjev in tiranov in kjer je mogla in imela oblast, je tudi sama zatirala. In kaj bi bila ta cerkev brez sledbenikov, brez ljudstva? Mar je bila že kedaj na strani delavstva v velikih stankah? Dogodilo se je, da je ta ali oni duhovnik imel tudi za delavce prijazno besedo, pripetilo se je, da je kak cerkven zbor grajal kapitaliste — toda vse to samo raditega, da bi jih katoliško delavsko ljudstvo ne spoznalo in se odvrnilo od njih. Resnica je, da postaja ta strah v vrstah duhovščine vedno večji — zato pa se klerikalizem hlina delavstvu in se mu prikazuje za njegovega boritelja proti kapitalizmu. Vse to je farsa, kajti cerkev kot taka služi še danes kakor je služila izkoriščevalnemu razredu. Toda nevednih ljudi ni zmerom več ampak vedno manj. Ko vernik toliko izpregleda, da prične razumevati igro dušnih pastirjev, se odvrne od njih. To je proces, ki ga hočejo verski propagatorji zabraniti s tem, da se hlinijo za prijatelje ljudstva.

Društva S. N. P. J., odnosno člani teh društev, so tudi nosilci Jugoslov. soc. zveze. Svojo aktivnost na političnem in kulturnem polju širijo potom J. S. Z. Da pa more biti J. S. Z. pri svojem delu za širjenje socialistične misli čim uspešnejša, rabi gmotno in moralno podporo širših plasti našega zavednega delavstva.

"Izobraževalna akcija," ki jo je podvzela J. S. Z., je dobila med društvu S. N. P. J. zelo dober odziv. S to akcijo se pomaga Jugoslov. soc. zvezi vzdrževati in širiti socialistično gibanje in socialistično vzgojo med jugoslovanskim delavstvom v Zed. državah. In čim več društev podpornih organizacij bo pripadalo "Izobraževalni akciji JSZ," toliko več dela se bo lahko opravilo.

Zasledoval sem potek agitacije za pridruženje k izobraževalni akciji in iz raznih poročil sem posnel, da se ji je pridružilo okoli 114 društev, nekaj klubov J. S. Z. in nekaj posameznikov. Kakor pri vsaki taki stvari, je tudi pri tej nekaj društev odpadlo, nekatera so omejila prispevke, druga pa ji ostala zvesta. Iz dopisov je bilo razvidno, da so ponekod nekateri člani

društev zelo nasprotovali Izobraževalni akciji J. S. Z., in to večinoma iz sovražnosti napram Jugoslovanski socialistični zvezi.

Tukajšnje društvo, o katerem pišem, prispeva \$24 na leto. Na glavni seji, ki se je vršilo 9. decembra, je bilo sklenjeno, da se v prihodnjem letu prispeva enako vsoto.

Društvo je nadalje prispevalo \$10 v organizatorični fond Soc. stranke. Da ne bi nekateri imeli morda napačno mnenje o agitaciji za zbiranje prispevkov v organizatorični fond socialistične stranke, ki jo je v tej naselbini vodil naš socialistični klub, hočem stvar opisati, in to še posebno raditega, ker sem čul, da par ljudi trosi govorice, da kolektamo za Debsa, "ki je milijonar" itd.

Ti prispevki se niso pobirali za Debsa niti ne za kako drugo osebo. Sodrug E. V. Debs je predsednik eksekutive ameriške socialistične stranke in apeli za zbiranje prispevkov so nosili njegov podpis kot predsednika naše stranke. Zadnja konvencija soc. stranke je zaključila, da se mora iti na delo za pojačanje strankinih organizacij in ustanovitev novih v mestih, kjer še ne obstoje. Ker pa je velika kampanja onemogočena, ako ni gmočnih sredstev za pokrivanje stroškov agitacije, se je pričelo z zbiranjem agitacijskega fonda. Debs je bil na agitaciji za pojačanje stranke skoro vse to leto, dokler se ni tako utrudil, da je mogel leči v posteljo bolan in izmučen. Debs je prispeval v kampanjski fond socialistične stranke vsoto \$300 in —svoje zdravje . . .

Ko bo ozdravil, je obljubil, da bo šel zopet na delo.

Na IV. redni zbor J. S. Z. meseca maja t. l. je naše društvo poslalo bratskega delegata in mu tudi plačalo dnevnice v znesku \$21.

Za Debsov Dom, katerega namerava graditi zveza zavednih delavcev v Indianapolisu, je naše društvo prispevalo \$10. Ta Dom bo institucija, ki bo služila izobrazbi delavskega razreda. V njem bo shajališče delavcev, zborovalne dvorane, knjižnica in čitalnica, tiskarna za socialistični tednik, šola itd. In ob enem bo ta zgradba Debsov spomenik.

Delavstvo in ljudstvo v splošnem ima navado, da počaščuje svoje velike može šele po smrti z odkrivanjem bronastih spomenikov. Ameriško delavstvo hoče v tem slučaju postaviti zgradbo, ki bo služila delavstvu in ob enem bo spomenik ne mrtvemu, ampak živečemu boritelju E. V. Debsu.

Tako sem na kratko opisal delovanje tega društva, na katerega smo ponosni, ker je resnično napredno društvo in njegove akcije vredne posnemanja.

ANTON ŽAGAR.

Kdor se izgovarja, da ne pristopi v socialistični klub zato, ker je v klubu ta in ta, tudi ne bi pristopil, če bi ta in ta ne bil član kluba. Izgovori so poceni

LISTU V PODPORO.

Joseph Anžiček, Detroit, Mich.	\$ 2.00
Jos. Klarich, Detroit, Mich.	2.00
John Gregorčič, Columbus, Kans.	1.00
Mrs. F. A. Vider, Ely, Minn.	.50
Frank Čemažar (provizija), Columbus, Kans.	.95

Skupaj	\$ 6.45
Prejšnji izkaz	344.10

Skupaj \$350.55

"Danes tukaj jutri tam . . ."

CLINTON, IND. — Včas mi pride v roke "D. S.", iz katere razvidim, da je zelo prepirljiv list, ki mnogo zabavlja čez socialiste in jih obkłada z vsemi mogočimi psovskami.

V naši naselbini se redči še tistih par iztisov "D. S.", ki prihajajo semkaj. Ljudje nočejo obnavljati naročnine, in uprava omenjena lista lahko malo premišluje o tem.

"D. S." skuša delati utisk, kakor da je nekaka nova publikacija, dasi nadaljuje z letnico, od kar se je ustanovila, kar je bilo menda pred devetimi leti. Kaj je bila v teh devetih letih? Koliko "prepričanj" je že zastopala? Klerikalizmu je služila, bila glasilo (in je še) pobožnjaških organizacij, agitirala je za Hardinga in Coolidgea, bila v službi kapitalističnih organizacij, oznanjala cerkvene bazarje tudi pod sedanji gospodarji in po vsej tej križkraški taktiki je prijadrala h "komunistom" in hoče veljati za komunističen list! V čem? V tem, da zabavlja čez socialistično stranko in njene vodilne sodruge!

Zelo veliko piše o "social patriotih". Ako bi šli skozi zgodovino vseh tistih, ki se prištevajo k "ekstremistom" v stranki, katere glasilo je "D. S.", in ako bi pregledali zgodovino tistih, ki so pri soc. stranki — kaj mislite, kje bi našli več patriotov? Taka preiskava bi prinesla zelo zanimiv rezultat.

Mnogi člani ameriške soc. stranke so aktivni že nad dvajset let, drugi po deset, petnajst let, ostali po nekaj let. In vse te aktivne delavce za delavsko probujo napadajo tisti ljudje, ki so bili — no kaj? Nič!

Nekateri, ki niso tako ostri v napadih na soc. stranko, so bili prej sami njeni člani, in ako so se kaj naučili, so dobili znanje od socialistov. Najbolj surovi na so tisti, ki so bili preje kakšni patriotski zagrizenci ali pa navadni kikirji. "D. S." ima veselje zavijati poročila in potvarjati resnico. Iz starega kraja sem že dolgo odsoten, vendar pa so mi razni kraji tam toliko poznani in delavsko gibanje sem toliko zasledoval, da vem, da "D. S." piše o razmerah v tem ali onem industrialnem kraju v Sloveniji neresnico, oziroma potvarja dejstva.

Kdo pa je delal za probujo delavskega razreda v zadnjih par desetletjih? Kdo se je boril po ulicah s policijo, kdo je trpel v zaporih, kdo je bil preganjan? Mar ne socialisti? Ali niso bile socialistične stranke tista sila, ki so se borile in se bore za interese delavskega razreda? Sedaj pa kar naenkrat — vsi socialisti so lumpje, izdajalci, social patriotje, delavce prodajajo itd. Leta in leta so socialisti prirejali shode predavanja, borili se proti hujši reakciji kakor vlada kje danes, bili zaničevani od nevednih mas in kljub vsem tem ogromnim težavam so priborili marsikako koristno stvar za delavsko in kmečko ljudstvo.

Poglejmo malo "D. S." Kakor je sedaj urejevana, ne more biti vzgojevalen list, četudi ima na eni strani naslov "izobraževalen del." Izobraževalen ne more biti zato, ker nima nobenega sposobnega človeka, za merjanje je pa vsakdo sposoben. Papir je potrpežljiv. Mažejo po njem in pišejo vzklike, dol z izdajalci, dol s policaj socialisti itd.

Rekel sem že: to, kar ste bili pred vojno, ste še danes — samo pisavo zaobracate. Vašo politiko zasledujem že dalj časa, ampak cenjeni, s te moke ne bo kruha!

Zakaj je tem ljudem socialistična stranka tako na poti? Enkrat pravijo, da je nikjer ni, če pa pogle-

daš v njihov list, pa napadajo skoro samo njo. Ampak socialistična stranka je tukaj. V mestu, kjer izhaja "D. S.", je soc. stranka zelo živa, četudi jo novi evangelisti napadajo in pokopavajo. Blebetanje nerazsodnih ljudi ji prav nič ne škodi. Socialisti gredo naprej svojo pot, ki se je izkazala baš v teh letih kriz za pravo. Vi morate pisati seveda v interesu vašega businessa, kar je vaša stvar. Zavedno delavstvo pa hoče misliti in čitati liste, ki mu nudijo vzgojevalno čtivo, ne pa brozgo psov in laži.

ANTON MRAVLJE.

O nedeljski priredbi kluba št. 1.

CHICAGO, ILL. — Zadnjo nedeljo je vprizoril dramski odsek kluba št. 1 v dvorani ČSPS. dramo "Za pravdo in srce." Udeležba je bila obilna, kakor navadno na vseh prireditvah našega kluba. Obširnejše poročilo o tej predstavi bo priobčeno v prihodnji izdaji. —

Naznanila.

SYGAN, PA. — Socialistični klub št. 13, JSZ, priredi v soboto 29. decembra veselico v dvorani društva Bratstvo. Vstopnina za moške 75c. Dobiček je namenjen za volilno kampanjo in klubovi blagajni.

LIBRARY, PA. — Soc. klub št. 230 priredi zabavo na Silvestrov večer dne 31. decembra na Library.

CHICAGO, ILL. — Prihodnja redna seja kluba št. 1 se vrši v petek 21. dec. ob 8. zvečer v dvorani SNPJ. Na dnevnem redu bodo volitve odbora in odsekov ter delegatov za okrajno organizacijo.

Dne 31. decembra (na Silvestrov večer) priredi klub običajno zabavo v dvorani SNPJ.

MOON RUN, PA. — Seje socialističnega kluba št. 175, J. S. Z., se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu ob 3. popoldne. Sodrugi, agitirajte med neorganiziranimi delavci, da se pridružijo našemu klubu.—R. Gorjup, tajnik.

AGITATORJI NA DELU.

Naročnin na Proletarca so poslali:

K. Erznožnik, Red Lodge, Mont.	9
August Komar, Cleveland, O.	4
Anton Žagar, Sheboygan, Wis.	4
Marko Tekavec, Canonsburg, Pa.	3
Louis Urbancich, Detroit, Mich.	2
Frank Pernišek, Finleyville, Pa.	2
Jos. Ovca, Springfield, Ill.	2
Frank Čemažar, Columbus, Kans.	2
John Yaklich, Girard, O.	2
John Ban, Pittsburgh, Pa.	2
Anton Maslo, Purglove, W. Va.	1
Jakob Kotar, Warren, O.	1
F. Ludvik, Cleveland, O.	1
Frank Bregar, Avella, Pa.	1
John Grile, Cleveland, O.	1
Peter Bukovec, Johnstown, Pa.	1
Louis Krašnja, Conemaugh, Pa.	1
Matt Vogrich, Bessemer, Pa.	1
John Krebelj, Cleveland, O.	1
Leonard Lenassi, Meadow Lands, Pa.	1
Max Martz, Buhl, Minn.	1
Frank Zaitz, Chicago, Ill.	1
Harry Stanich, Forest City, Pa.	1

IZ UPRAVNISTVA.

Kdo vrši prosvetno delo med našim delavstvom. — Nove knjižnice. — Kako se agitira. — Pomen časopisja za politične stranke. — O koledarju. — Apel naročnikom.

Da je med ameriškimi Slovenci vendar precej ljudi, ki segajo po dobrih knjigah, je razvidno iz naročil, ki jih prejemo zadnje čase. V poletju naši ljudje ne čitajo mnogo knjig, na jesen pa se naročila navadno vselej pomnože. Vsak delavec bi moral skrbeti, da si nabavi knjižnico, neglede kako polagoma.

V San Franciscu se je ustanovil zadnji pomlad klub Slovenija, ki ima namen gojiti dramatik in vršiti prosvetno delo. Ustanovil je svojo knjižnico, ki poseduje že precej knjig. Zadnji teden je imenovani klub zopet naročil skupino novih knjig.

Socialistični klub v Canonsburgu se je nedavno reorganiziral — postal je pravzaprav nov klub. Prišel je tudi s prosvetnim delom in si ustanovil lastno knjižnico. Naročil je večje število knjig, in skrbel bo, da si knjižnico čim bolj izpopolni.

Nekateri klubi J. S. Z. posedujejo precej velike zbirke knjig. Socialistične organizacije morajo navedati delavce na čitanje. Le razumni delavci štejejo v razrednem boju. Vsak delavec pa lahko pridobi znanje potom čitanja dobrih knjig in časopisja. Svoje knjižnice imajo socialistični klub J. S. Z. v Clevelandu, v Barbertonu, Detroitu, Springfieldu, klub št. 1 v Chicagi, klub JSZ. v Canonsburgu, v Grossu, klub št. 20 v Chicagi itd. Klubi JSZ. vrše resnično kulturno delo, kar dokazujejo tudi njihovi dramski odseki in pevski zbori. Prirejajo shode, predavanja, vodijo volilne kampanje v svojih okrajih, agitirajo za razširjenje socialističnih listov in jačajo svoje postojanke. Medtem, ko drugi samo govore in pišejo o prosvetnem delu, ga naši klubi vrše!

K. Ernožnik, Red Lodge, Mont., je šel v svoji naselbini na agitacijo za Proletarca, in rezultat je devet naročnikov. V naselbinah po zapadu bi rabili več Ernožnikov, ki bi cirkulacijo Proletarca v zapadnih državah potrojili. Brez agitacije ni uspehov. Torej agitirajmo!

Socialistična stranka ne bi mogla uspevati, ako ne bi imela SVOJEGA časopisja. Listi, ki so ji takole ob kakšni volilni kampanji prijazni, ne štejejo veliko za delavsko gibanje. Moč vsake stranke odvisi od moči, ki jo predstavlja njeno časopisje. Delavci, imejte pred očmi, da je treba v interesu naše stranke širiti socialistične liste. "Proletarec" je stoodstotno za socialistično stranko; "Proletarec" je glasilo J. S. Z. in s tem eno izmed glasil ameriške socialistične stranke; "Proletarec" je lastnina socialističnega delavstva, organiziranega v J. S. Z.; "Proletarec" je edini jugoslovanski list, o katerem smo prepričani, da bo delal za socialistično stranko v prihodnji predsedniški kampa-

nji. Naši delavci naj si to vtisnejo v spomin in agitirajo, da se "Proletarca" razširi.

Vsi, ki ste naročili "Ameriški družinski koledar," ga boste imeli v rokah do konca tega tedna. Prva naročila smo razposlali koncem zadnjega tedna, ostale ta teden. Vse tiste, ki ga še niso naročili, opozarjamo, naj ne odlašajo. S koledarjem smo imeli letos večje stroške kakor lani; pomagajte pa nam lahko zmanjšati nadaljne stroške s tem, da naročite po več iztisov skupaj, ker bomo na ta način prihranili na poštnini.

Ker bomo koncem tega meseca in v januarju zelo zaposleni z razpošiljanjem koledarjev in knjig ter z računi, prosimo naročnike, kadar jim naročnina poteka, naj jo obnove ne da bi čakali opomina. Tekoča številka Proletarca je 849. Ako je številka v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic manjša kot 849, to je znamenje, da vam je naročnina potekla. S tem, da jo obnovite brez da bi vas opominjali, nam prihranite delo, tiskovine in znamke. Ako bi vsi naročniki vpoštevali to pravilo, bi Proletarcu precej prihranili na izdatkih.

V zadnji izdaji je nam v tej koloni tiskarski skrat spremenil ime Antona Debeveca. Glasilo se je Devec. Pravilno je Debeve.

Brez naslova.

Franciškansko glasilo se zgraža "nad pagankami kapitalistiških krogov," ker so v Chicagi ustanovile kliniko za porodno kontrolo. Čikaški župan in zdravstveni komisar sta kot dobra katoličana ustanovitev porodne klinike prepovedala. Stvar je šla na sodišče, kjer je sodnik izrekel, da ustanovitev take klinike ni v nasprotju z zakoni. Franciškanska "E." je tega sodnika ozmerjala in ga proglasila za žida.

Franciskani se motijo, ako mislijo, da propagirajo "kapitalistovske babnice" porodno kontrolo in ustanovitev klinik, ki bi dajale revnim ženskam pouk.

Klub št. 13, J. S. Z.,

— priredi —

V SOBOTO ZVEČER DNE 29. DEC.

VESELICO

V DVORANI DR. "BRATSTVA"

V SYGAN, PA.

Vljudno vabimo vse sodruga, somišljenike in drugo občinstvo, da se te zabave polnoštevilno udeleži. Dobiček je namenjen za volilno kampanjo in za klubovo blagajno. Igrala bo izvrstna godba. Vstopnina za moške 75c; ženske vstopnine proste. Dobro in točno postrežbo preskrbi odbor.

Morda rabijo slovenski frančiškani besedo "kapitalistovske" le radi tega, ker hočejo tudi oni veljati za ekstremiste. Zato si "E." in "D. S." tolikokrat izmenjavati članke.

Največje kliniko za omejevanje porodov vzdržuje katoliška cerkev, ker je uvedla celibat. Kar se tiče kontrole porodov, je to v Zd. državah nekaj takega kakor prohibicija. Piti alkoholne pijače je prepovedano, pa jih ljudje vendar pijejo. Porodna kontrola je prepovedana in ob enem je tudi greh omejevati zarod. Kadar duhovniki pridigujejo, se lahko ogledajo po cerkvi in videli bodo vse polno mladih žensk, ki trdijo o sebi, da so pametnejše kakor so bile njih matere. Bog jim da enega, dva, kvečjemu tri otroke. Njihove matere so jih imele od pet do deset nekatere celo več.

Pride dan, ko bo imelo vsak mesto kliniko, kakorina se je ustanovila v Chicagi in kakor jo ima New York že dalj časa. Oblasti zatirajo gibanje ženstva za kontrolo porodov, ampak zatreti ga ne bodo mogle. Kapitalisti hočejo mnogo delavcev ki bi delali poceni, militaristi hočejo vojakov, vere pa mnogo neumnih ljudi. Vsi ti so nasprotniki kontrole porodov. Ampak pri tej stvari imajo tudi ženske besedo.

"Urednik" frančiškanskega žurnala piše, da je sedanjí nemški kancelar član klerikalne stranke. V starem kraju so se klerikalci silno hudovali, ako si jih počastil s tem imenom. Nekateri so se čutili tako užajene, da so vložili tožbe radi razžaljenja časti. Ducat frančiškanov in še par učenih "lajikov" po vrhu, pa ne znajo urejevati enega malega lističa! Slovensko katoličanstvo v Ameriki vpije po odrešeniku.

"Glas Naroda" je izgubil v zadnjih letih več tisoč naročnikov. "Prvi in največji slovenski dnevnik" ni danes drugega kakor papirnat pljuvalnik. Bili so časi ko se je Mr. Sakser izdajal za predstavnika ameriškanih Slovencev. Ljubljanski listi so nekoč pisali, da je dospel v slovensko metropolo voditelj ameriškanih Slovencev gospod Sakser, izdajatelj dnevnika "G. N." To je bilo nekoč. Kar je še Sakserjevih ljudi, jih sedaj "vodi" Peter Zgaga — in vodi jih po rakovi poti. —K. T.

KLUB ŠT. 230, J. S. Z.,
LIBRARY, PA.,

prifredi

dne 31. dec.

VELIKO VESELICO

Pričetek veselice ob 7.
zvečer in traja do polnoči.

Vabimo vse rojake iz domače in bližnje okolice, da posetijo to veselico v obilnem številu. Igrala bo izvrstna godba na pihala.

VSTOPNINA:

za moške 75c; za ženske 25c.

Za vsestransko postrežbo bo skrbel ODBOR.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

1924

JE IZŠEL

Vsebuje povesti, svetovni pregled, nad šestdeset ilustracij, članke, razprave, pesmi, igro, itd.

**Bogata, izbrana
vsebina**

VEZAN V PLATNO

STANE **75** CENTOV

NASLOV:

PROLETAREC
3639 W. 26th St.
CHICAGO, ILL.

Vaš avtomobil in vaše telo.

Če bi povprečen človek, ki lastuje avtomobil, tako malo vedel o njegovi konstrukciji in oskrbi, kot ve o svojem lastnem telesu, bi v kaj kratkem času postal ta avtomobil popolnoma neraben. Lastnik avtomobila se dobro pouči o njem in zapravi ure s popravljanjem, da ga ohrani v dobrem stanju — ali vprašanje je, če tako skrbite tudi za svoje telo? Telo je najčudovitejši stroj, ki je bil kedaj zgrajen in največja nespamet je, če ga zanemarite ali pa zlorabite. V glavnem ga je treba držati čistega. Trinerjevo zdravilno grenko vino je pravilna preparacija za ta namen. Če boste imeli Trinerjev stenski koledar za leto 1924 v vaši sobi, vas bo neprestano opozarjal na vašo dolžnost. Ta koledar je krasno umetniško delo. "The Midland Druggist Review," Columbus, O., nam piše: "Vaš zelo krasen stenski koledar za leto 1924 prejeli. Dali mu bomo odlično mesto v našem uradu." Pošljite 10c za pokritje pošiljatenih stroškov: Joseph Triner Company, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. V slučaju razpokanih lic ali rok, vprašajte vašega lekarnarja ali trgovca z zdravili po Trinerjevi Hand Lotion, ki je izvrstna preparacija!

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako prvo nedeljo v mesecu po seji društva Prostomisleci, št. 87, SNPJ., v društveni dvorani. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsake drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soci stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali američanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

Prečitajte naš cenik knjig,

priobčen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

Največja zaloga boljših književnih del.

LOUIS KVEDER

(200 Walsh Bldg.)

434 Diamond St.,
PITTSBURGH, PA.

Izdelujem pooblastila, kupne in darovalne pogodbe, teste in vsa v notarski posel spadajoča dela.

ŠTEDLJIVI LJUDJE

vlagajo redno in investirajo razumno v

KASPAR STATE BANKI

največji jugoslovanski banki v Zed. državah

1900 Blue Island Avenue
in vogal 19. ceste.

CHICAGO, ILLINOIS.

Kapital in prebitek

\$1,250,000.00

Pod vladnim in državnim nadzorstvom in Chicago Clearing House Ass'n

Prodajamo parobrodne listke za vse prekomorske črte v Jugoslavijo in nazaj. Izdelujemo svedočbe (affidavits) za naseljence ter pošiljamo denar v staro domovino najhitreje in najceneje.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

ZABAVNA KNJIŽNICA , zbirka povesti in ertic, broširana....	.65	BENEŠKI TRGOVECI , (Wm. Shakespeare), vezana	.75	MLEKARSTVO , s erticami e živi-noreji s slikami	.75
ZADNJA PRAVDA , (J. S. Baar) roman, broširana	.75	CARLJEVA ŽENITEV-TRIJE		NARODNOGOSPODARSKI ESE-JI	.35
ZAJEDALCI , (Ivan Moiek), po-vest, 304 strani, vezana v plat-no	1.75	ŽENINI , (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, brošira-na	.25	NAS JEZIK , (Dr. J. Glonar), ve-zana	.45
ZA SREČO , povest, broširana....	.45	DIVJI LOVEC , (F. S. Finžgar), igra s petjem v 4 dejanjih	.50	NAS SADAŠNJI USTAVNI PO-LOZAJ	.75
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE , (VI. Levstik), vezana	1.00	DNEVNIK , veseloigra v 2 deja-njih	.30	O KONSUMNIH DRUŠTVIH	.10
ZGODBE IZ DOLINE SENTFLOR-JANSKE , (Ivan Cankar), veza-na	1.25	GAUDEAMUS , komedija v 4 dej.-nih	.60	O KULTURNEM POMENU SLO-VENSKE REFORMACIJE , (Dr. I. Prijatelj), broširana....	.40
ZLATARJEVO ZLATO , (Aug. Senona), zgodovinska povest iz XVI. stoletja, vezana	1.20	GOSPA Z MORJA , (Henrik Ib-sen), igra v petih dejanjih, broširana	.60	OSNUTEK SLOV. NAR. GOSPO-DARSTVA	.50
ZMOTI IN KONEC GOSPODI-NE PAVLE , (I. Zorec), broši-rana	.40	KASIJA , drama v 3 dejanjih ...	.75	POGLED V NOVI SVET	.70
ZVONARJEVA HOI , povest, broširana	.65	JULIJ CEZAR , (Wm. Shakes-peare), vezana	.75	POLITIČNO ŽIVLJENJE SLO-VENCEV , od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), broširana 75c, vezana	1.00
ŽENINI NASE KOPNELE , (Rado Murnik), broširana ..	.30	MACBETH , (Wm. Shakespeare), vezana	.75	POSTREZBA BOLNIKOM , s sli-kami	.25
SLOVENSKI PISATELJI:		NAVADEN ČLOVEK , (Bran. Gj. Nusič), šala v treh dejanjih, broširana	.35	PRAVO IN REVOLUCIJA , (L. Pitamic)	.35
DR. IVAN TAVČAR , zbrani spisi, IV. zv., vezana	2.00	NOČ NA HMELJNIKU , (Dr. I. Lah), igra v treh dejanjih, broširana	.30	PSIHICNE MOTNJE NA ALKO-HOLSKI PODLAGI , (Ivan Robida, vezana ..	1.15
FRAN LEVSTIK , zbrani spisi, ve-zana	1.25	OTHELLO , (Wm. Shakespeare), vezana	.75	RASTLINSTVO NABIH ALP , (F. Seidl)	.95
FRAN ERJAVEC , zbrani spisi, vezana	2.00	RAZVALINA ŽIVLJENJA , (F. S. Finžgar), drama v 3 dej.	.75	RAZVOJ SOCIALIZMA od uto-pije do znanosti, (Friderik Eng-els, prevel M. Žagar)	.35
JOS JURČIČ , zbrani spisi, I. zv., vezan	1.75	ROMANTIČNE DUŠE , (Ivan Cankar), drama v treh deja-njih, vezana ..	.85	REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV , (Abditus) broširana ..	.45
II. zv. vezan	1.50	ROSSUM'S UNIVERSAL RO-BOTS , drama s predigro v 3 de-janjih	.50	SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNIČA , izdala SNPJ., 364 strani, vezana v platno	2.00
III. zv. vezan	1.50	SEN KRESNE NOČI , (Wm. Shakespeare), vezana	.75	SMEERNICE NOVEGA ŽIVLJE-NJA , (Dr. K. Ozvald), broši-rana ..	.50
IV. zv. vezan	1.25	UMETNIKOVA TRILOGIJA , (Alois Kraigher), tri enodejan-ke, broširana, 75c; vezana ..	1.00	SPOL-LJUBEZEN-MATERIN-STVO , (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba ..	.40
V. zv. vezan	1.00	ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLI-TIČNI IN GOSPODARSKO SO-CIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE		SREBSKA POČETNICA , (J. T.)... ..	.50
IV. zv. vezan	1.00	ALI JE RELIGIJA PRENEHA-LA FUNKCIONIRATI? De-bata	.20	SPRETNJA KUCHARICA , brošira-na, \$1.00, vezana ..	1.25
PESMI IN POEZIJE		ANGLESKO-SLOVENSKI BE-SEDNJAK , (Dr. J. F. Kern)... ..	5.00	SVETOVNA VOJNA IN ODGO-VORNOST SOCIALIZMA , E. K.), broširana ..	.50
BASNI , (Jean de la Fontaine, iz francoščine prevel I. Hribar) vezana	1.00	DEMOKRATIZEM IN ŽEN-STVO , (Alejzija Stebi)	.10	USTAVA , ruske socialistične fed. sovjetske republike ..	.10
MLADA POTA , (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba ..	.75	GOSPODARSKA GEOGRAFIJA , (Dr. V. Sarabon), vezana ..	1.25	VARČNA KUCHARICA , (Marija Remec), vezana ..	1.00
MODERNA FRANČOSKA LIRI-KA , (Prevel Ant. Dobeljak), vezana	.90	JUGOSLAVIJA , (A. Melik), zem-ljepisni pregled	1.00	V NOVO DEŽELO , (E. K.) broširana ..	.25
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Al-brecht), trda vezba ..	.50	KATOLIŠKA CERKEV IN SO-CIALIZEM	.25	VOLJA IN DEJANJE , (psihe-loškična analiza) ..	.25
POEZIJE , (Fran Levstik), vezana	.90	KDO UNIČUJE PROIZVAJA-NJE V MALEM ..	.20	ŠADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM ..	.10
POHORSKE POTI , (Janko Gla-ser), broširana	.35	KOMUNISTIČNI MANIFEST , (Karl Marks in Friderik En-gels) ..	.20	ZAKON BIOGENEZE , (J. Ho-ward Moore, prevel I. M.)	1.50
SLUTNJE , (Ivan Albrecht), broširana ..	.45	KRATKA SREBSKA GRAMA-TIKA , (Dr. Josip Menecj)	.25	ZA STARO PRAVDO , (Fran Erjavec) ..	.50
STO LET SLOVENSKE LIRI-KE , od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana ..	1.20	KRATKA ZGODOVINA SLO-VENCEV, HRVATOV IN SR-BOV , (Matija Pire) ..	.40	ZBIRKA RUDARSKIH IN FU-ZIŠKIH IZRAZOV , (J. Bez-laj) ..	.30
STUP IZ JUDEJE , (J. S. Ma-char), vezana	1.10	MATERINSKA POMOČ , zdrave-mu in bolnemu dojenčku, s sli-kami ..	.75	ZDRAVJE , zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravlje-nju, letnik 1921, broširana \$1., trdo vezana ..	1.50
SLOVENSKA NARODNA LIRI-KA , poezije, broširana	.65	MISELNI RAZVOJ EVROPSKE-GA ČLOVEŠTVA , (Fran Drli-na), vezana ..	2.00	ZDRAVJE , jan., feb., mare, april in majska izdaja letnika 1922, vsaka po ..	.10
SOLNCE IN SENEC , (Ante De-beljak), broširana	.50			ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec) ..	.45
SVOJEMU NARODU , Valentin Vodnik, broširana ..	.25				
MLEKKE PESMI , (Peter Bezruč), trda vezba ..	.50				
TRBOVLJE , (Tone Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana ..	.75				
TRISTIA EX SIBERIA , (Voje-slav Mole), vezana ..	1.25				
V ŽARJE VIDOVE , (Oton Zu-pančič), pesnitve, broširana....	.40				
IGRE					
ANFISA , (Leonid Andrejev), broširana ..	.50				

**ZGODOVINA SRBOV, HEVA-
TOV IN SLOVENCEV**, (Ant.
Melik) trije zvezki, broširani,
I. zv. 85c; II. zv. 75c; III. zv.
45c. Vsi trije zvezki 541 str. 2.25

RAZNO.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR,

letnik 1916, vezan	40
letnik 1917, vezan	50
letnik 1919, vezan	50
letnik 1920, vezan	65
letnik 1921, broširan	50
letnik 1922, vezan	75
letnik 1922, broširan	50
letnik 1923, vezan	75

CANKARJEVA SLIKA na de-
pisnicah, 2 za 5c.....
(Imamo jih dvojne vrste.)

DEMOKRACIJA, (Cankarjeva
številka) 10

KRES, revija, I. 1922, št. 9-10.. 25

KRES, revija, I. 1922, št. 11-12.. 25

KRES, kulturni mesečnik, I.
1923, št. 2-3-4 40

**NAJNOVEJŠE INFORMACIJE
O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA
ZEDINJENIH DRŽAV** 40

**O ZDRAVSTVENIH NALOGAH
SOC. ZAVAROVANJA**, (Dr.
Demet. Bleiweis-Trsteniški) . . 10

PROLETAREC, vezani letniki,
1919, 1921 in 1922, vsaki . . . 5.00

TRIJE LABODJE, ilustrirana re-
vija 25

ANGLESKE KNJIGE.

**ANARCHISM AND SOCIAL-
ISM**, (Geo. Plechanoff), vezana .60

ANCIENT LOWLY, (C. Os-
borne Ward) dve knjige, 1313
strani, vezane 5.00

ANCIENT SOCIETY, (Lewis H.
Morgan), vezana 1.50

BRASS CHECK, (Upton Sin-
clair). Slika korumpiranosti ka-
pitalističnega žurnalizma, ve-
zana 1.20

**"DEBS, HIS AUTHORIZED
LIFE AND LETTERS"**. (Da-
vid Karsner), vezana v platno 1.20

END OF THE WORLD, (Dr. M.
Wilhelm Meyer), vezana 60

EVOLUTION OF MAN, (Wil-
helm Bölsche), vezana 60

EVOLUTION OF PROPERTY,
(Paul Lafargue), vezana 60

FOOD AND MY NEIGHBOR, (Reb-
ert Blatchford), vezana 1.25

GOOSE-STEP, (Upton Sinclair).
Študija ameriškega visokošol-
stva nad katerim imajo kontro-
lo privatni interesi, vezana . . . 2.00

IMPERIAL WASHINGTON,
(R. F. Pettigrew), knjiga, ki
opisuje prehodno dobo iz demo-
kracije v demaral imperiali-
zem v Zed. državah, 441 stra-
ni, trda vezba 1.25

JUNGLE, (Upton Sinclair) po-
vest iz chicaskih klavnic 1.20

KARL MARX, biographical me-
moirs, (Wilhelm Liebknecht),
vezana 60

KING COAL, (Upton Sinclair),
povest iz zadnjega štrajka
(1913) coloradskih premegarjev,
trda vezba 1.20

LAW OF BIOGENESIS, (J.
Howard Meare), vezana 60

LIFE AND DEATH, (Dr. E.
Teichmann), vezana 60

OUTLINE OF HISTORY, (H.
G. Wells), vezana, 1171 strani 5.00

PHYSICIAN IN THE HOUSE,
(J. H. Greer, D. D.) Domači
zdravnik, vezana 2.00

REPUBLIC OF PLATO, vezana 1.20
RIGHT TO BE LAZY, (Paul
Lafargue), vezana 60

ROBERTS RULES OF ORDER,
vezana 1.50

SAVAGE SURVIVALS, (J. How-
ard Moore), vezana 1.20

SCIENCE AND REVOLUTION,
Ernest Unterman, vezana 60

SOCIAL REVOLUTION, (Karl
Kautsky), vezana 60

**STRUGGLE BETWEEN
SCIENCE AND SUPERSTI-
TION**, (A. M. Lewis), vezana . . . 60

THEY CALL ME CARPENTER,
(Upton Sinclair), trda vezba . . 1.75

THE CRY FOR JUSTICE, (Up-
ton Sinclair) vezana 2.00

THE DREAM OF DEBS, (Jack
London) 1.10

THE PROFITS OF RELIGION.
Razprava o izrabljanju ver za
privatne interese 1.20

**THROUGH THE RUSSIAN
REVOLUTION**, (Albert Rhys
Williams), s slikami, 311 stra-
ni, vezana v platno 2.00

100%, (Upton Sinclair). Povest
patrijota 1.20

**VITAL PROBLEMS IN SOCIAL
EVOLUTION**, (A. M. Lewis),
vezana 60

THOUGHTS OF A FOOL, (Eve-
lyn Gladys), vezana 1.25
Naročilem priložite poštni ali eks-
presni money order, ček ali gotovina.
Za manjša naročila lahko pošljete
poštne znamke.

Vse knjige pošiljamo poštne pro-
sto. Klubom in čitalnicam, pri vseh
večjih naročilih liberalen popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC

3639 W. 26th Street,
Chicago, Ill.

Pridite in se prepričajte

da je najboljša prodajalna

**Ženskih in Otroških
Klobukov**

130 10th St. North Chicago, Ill.

Tel. 1934

Rojakinjam v Lake county in ob Lake Shore progi se nudi sedaj najlepša prilika
za nakup raznovrstnih klobukov najfinejšega izdelka, po najnižjih cenah.

Rojakinjam v Chicagi in bližnji okolici priporočamo svojo prodajalno na

4136 Archer Ave., Corner Francisco St.

Tel. Lafayette 4338.

Cenjenim slovenskim damam naj velja geslo:

Svoji k svojim.

A. H. VICIC